

भगवतीपादप्रसादेन Mā. 6; Ki. 18, 25; खलः करोति दुर्वृत्तं नूनं फलति साधुषु H. 3. 21 'wicked men commit bad acts, and good men suffer their consequences'. -4 To become ripe, ripen. -5 To fall to the lot of, befall. -6 To be useful. -II. 1 P. (फलति, फुल्ल or फुल्ल in the first sense, and फलित in other senses) 1 To burst open, split or cleave asunder, burst, cleave; तस्य मूर्धनमासाद्य पफालासिवरो हि सः Mb. -2 To shine back, be reflected; इह नक्षुककोमला मणीनां रविकरसंवलितः फलन्ति भासः Ki. 5. 38. -3 To go.

फलम् [फल्-अच्] 1 Fruit (fig. also) as of a tree; उदेति पूर्वं कुसुमं ततः फलम् Ś. 7. 30; R. 4. 43; 1. 49. -2 Crop, produce; कृषिफलम् Me. 16. -3 A result, fruit, consequence, effect; अत्युक्तैः पापपुण्यैरिहैव फलमश्नुते H. 1. 80; फलेन ज्ञास्यसि Pt. 1; न नवः प्रभुराफलोदयात् स्थिरकर्मा विरराम कर्मणः R. 8. 22; 1. 33; अनिष्टमिष्टं मिश्रं च त्रिविधं कर्मणः फलम् Bg. 18. 12. -4 (Hence) Reward, recompense, meed, retribution (good or bad); फलमस्योपहासस्य सद्यः प्राप्स्यसि पर्य माम् R. 12. 37. -5 A deed, act (opp. words); बुवते हि फलेन साधवो न तु कण्ठेन निजोपयोगिताम् N. 2. 48 'good men prove their usefulness by deeds, not by words'. -6 Aim, object, purpose; परेक्षितज्ञानफला हि बुद्ध्यः Pt. 1. 43; किमपेक्ष्य फलम् Ki. 2. 21, 'with what object in view; Me. 56. -7 Use, good, profit, advantage; जगता वा विफलैः किं फलम् Bv. 2. 61. -8 Profit or interest on capital. -9 Progeny, offspring; तस्यापनोदाय फलप्रवृत्तावुपस्थितायामपि निर्व्यपेक्षः (लक्षामि) R. 14. 39. -10 A kernel (of a fruit). -11 A tablet or board (शारिफल). -12 A blade (of a sword). -13 The point or head of an arrow, dart &c.; barb; आरामुखं क्षुरप्रं च गोपुच्छं चार्धचन्द्रकम् । सूचीमुखं च भल्लं च बत्सदन्तं द्विभल्लकम् ॥ कर्णिकं काकतुण्डं च तथान्यान्यप्यनेकशः । फलानि देशभेदेन भवन्ति बहुरूपतः ॥ Dhanur. 64-5; फलयोगमवाप्य सायकानाम् Mu. 7. 10; Ki. 14. 52. -14 A shield. -15 A testicle; अकर्तव्यमिदं यस्माद् विफलस्त्वं भविष्यसि Rām. 1. 48. 27. -16 A gift. -17 The result of a calculation (in Math.) -18 Product or quotient. -19 Menstrual discharge. -20 Nutmeg. -21 A ploughshare. -22 Loss, disadvantage. -23 The second (or third) term in a rule-of-three sum. -24 Correlative equation. -25 The area of a figure. -26 The three myrobalans (त्रिफल). -27 A point on a die. -28 Benefit, enjoyment; ईश्वरा भूरिदानेन यल्लभन्ते फलं किल Pt. 2. 72. -29 Compensation; यावत् सस्यं विनश्यत् तु तावत् स्यात् क्षेत्रिणः फलम् Y. 2. 161. -30 A counterpart (प्रतिबिम्ब); तन्मायाफलरूपेण केवलं निर्विकल्पितम् Bhāg. 11. 24. 3. -31 Shoulder-blade; तस्यां स फलके खड्गं निजघान ततोऽङ्गदः Rām. 6. 76. 10. -Comp. -अदनः = फलाशनः q. v.; a parrot. -अधिकारः a claim for wages. -अध्यक्षः Mimuspops Kauki (Mār. खिरणी). -अनुबन्धः succession or sequence of fruits or results. -अनुमेय a. to be inferred from the results or consequences; फलानुमेयाः प्रारम्भाः संस्काराः प्राक्तना इव R. 1. 20. -अनुसरणम् 1 rate of profits. -2 following or reaping consequences. -अन्तः a bamboo. -अन्वेषिन् a. seeking for reward or recom-

सं. इ. को. ... १४४

pense (of actions). -अपूर्वम् The mystic power which produces the consequences of a sacrificial act. -अपेक्षा expectation of the fruits or consequences (of acts), regard to results. -अपेत a. useless, unfruitful, unproductive. -अम्लः a kind of sorrel. (-म्लम्) tamarind. -पञ्चकम् the five sour fruits : bergumot (जम्बीर), orange (नारिङ्ग), sorrel (आम्लवेतस), tamarind (चिन्ना) and a citron (मातुलुङ्ग, Mar. महालुङ्ग). -अशनः a parrot. -अस्थि n. a cocoa-nut. -आकाङ्क्षा expectation of (good) results; see फलोपेक्षा. -आगमः 1 production of fruits, load of fruits; भवन्ति नम्रास्तरवः फलागमैः Ś. 5. 12. -2 the fruit season, autumn. -आढ्य a. full of or abounding in fruits. (-ढ्या) a kind of plantain. -आरामः a fruit-garden, orchard. -आसक्त a. 1 fond of fruits. -2 attached to fruits, fond of getting fruit (of actions done). -आसवः a decoction of fruit. -आहारः feeding or living on fruits, fruit-meal. -इन्द्रः a species of Jambū (Rājajambū). -उच्चयः a collection of fruits. -उत्तमा 1 a kind of grapes (having no stones). -2 = त्रिफल. -उत्पत्तिः f. 1 production of fruit. -2 profit, gain. (-त्तिः) the mango tree (sometimes written फलोत्पत्ति in this sense). -उत्प्रेक्षा a kind of comparison. -उदयः 1 appearance of fruit, production of results or consequences, attainment of success or desired object; आफलोदयकर्मणाम् R. 1. 5; 8. 22. -2 profit, gain. -3 retribution, punishment. -4 happiness, joy. -5 heaven. -उद्गमः appearance of fruits; भवन्ति नम्रास्तरवः फलोद्गमैः Ś. 5. 12 (v. 1). -उद्देशः regard to results; see फलोपेक्षा. -उन्मुख a. about to give fruit. -उपगम a. bearing fruit. -उपजीविन् a. living by cultivating or selling fruits. -उपभोगः 1 enjoyment of fruit. -2 partaking of reward. -उपेत a. yielding fruit, fruitful, fertile. -काम a. one who is desirous of fruit; धर्मवाणिजका मूढा फलकामा नराधमाः । अर्चयन्ति जगन्नाथं ते कामं नाप्नुवन्त्युत ॥ (मल. त. Śabda. ch.) -कामना desire of fruits or consequences. -कालः fruit-season. -केसरः the cocoanut tree. -कोशः, -षः, कोशकः the scrotum (covering of the testicles). -खण्डनम् frustration of fruits or results, disappointment. -खेला a quail. -ग्रन्थः (in astrol.) a work describing the effects of celestial phenomena on the destiny of men; Bri. S. -ग्रहः deriving benefit or advantage. -ग्रहि, ग्राहिन् a. (also फलेग्रहि and फलेग्राहिन्) fruitful, yielding or bearing fruit in season; श्लाघ्यतां कुलमुपैति पैतृकं स्यान्मनोरथतरुः फलेग्रहिः Kir. K. 3. 60; Māl. 9. 39; भृष्णुरात्मा फलेग्रहिः Ait. Br. (शुनःशेष legend); फलेग्रहीन् हंसि वनस्पतीनाम् Bk.; द्वितीयो ह्यवकेशी स्यात् प्रथमस्तु फलेग्रहिः Śiva B. 16. 27. (-m.) a fruit-tree. -ग्रहिष्णु a. fruitful. -चोरकः a kind of perfume (Mar. चोरओवा). -छदनम् a house built of wooden boards. -तन्त्र a. aiming only at one's advantage. -त्रयम्, -त्रिकम् the three myrobalans (त्रिफल). -द, -दात्, -प्रद a. 1 productive, fruitful, bearing fruit; फलदानां तु वृक्षाणां छेदने जल्पमृक्षतम् Ms. 11. 142; गतेऽपि बयसि ग्राह्या विद्या सर्वात्मना बुधैः । ..... अन्यत्र फलदा भवेत् ॥ Subhāṣ. -2 bringing in gain or profit. -3 giving